

Gidsenblad Lange Nelle Oostende

België-Belgique

PB - PP

8400 Oostende 1

BC6607

GIDSENKRING
LANGE NELLE OOSTENDE vzw
Afgiftekantoor 8400 Oostende 1 - P409072

Driemaandelijks blad
van de afdeling Oostende
2005 - 17^e jaargang
Afsendadres & v.u.:
Pitteljon Etienne,
Leopoldlaan 179,
8430 Middelkerke

Gidsenblad Lange Nelle Oostende

België-Belgique

PB - PP

8400 Oostende 1

BC6607

GIDSENKRING
LANGE NELLE OOSTENDE vzw
Afgiftekantoor 8400 Oostende 1 - P409072

Driemaandelijks blad
van de afdeling Oostende
2005 - 17^e jaargang
Afsendadres & v.u.:
Pitteljon Etienne,
Leopoldlaan 179,
8430 Middelkerke

IN DIT NUMMER:

01 Voorwoord	<i>Leen Coene</i>
02 Activiteitenkalender	<i>Redactie</i>
04 Het verhaal van de Oostendse Casino-Kursalen	<i>Piet Daman</i>
07 Keizer Vespasianus te Oostende	<i>Marcel Leeuwerck</i>
10 Oostende in de jaren dertig: van 't Keuneplein en de Soldatenberg	<i>Silvio Romano</i>
12 Het protestantisme in Oostende	<i>Kurt Borgoo</i>
16 Roland Vermeesch, spoorwegbediende op rust, vertelt...	<i>Annie Storme</i>
20 Oostende vervroegt zijn dageraad	<i>Piet Daman</i>
24 Naschrift overlevingsproef	<i>Jaak Fonteyne</i>

LIDMAATSCHAP 2005

Dit is het eerste nummer van 2005. Het lidmaatschap 2005 gaat in op 1 januari 2005 en houdt in: ons driemaandelijks gidsenblad met activiteitenkalender, wetenswaardigheden, luchtige en wetenschappelijke bijdragen en deelname aan voordrachten, bezoeken, wandelingen en uitstappen en dit aan een speciale ledenprijs.

Als extra ontvangt u het Provinciaal jaarboek 2005 (thema: maritieme monumenten aan onze kust).

Het lidmaatschap voor 2005 bedraagt ;

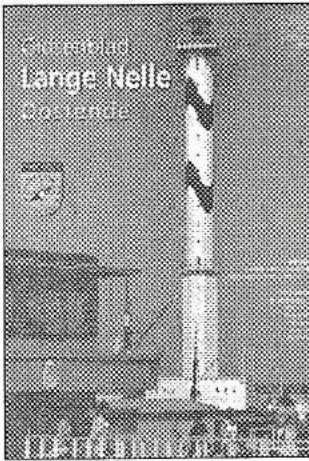
- gewoon lid: 15 euro. (voor buitenland 20 euro)
- gezinskaart (2 personen): 20 euro.
- steunend lid: vanaf 25 euro.
- erelid: 50 euro.

Dit bedrag kan worden overgeschreven op bankrekening 380-0049184-76 van de Gidsenkring Lange Nelle vzw.

LEDEN DIE HUN LIDMAATSCHAP HEBBEN HERNIEUWD VINDEN HIERBIJ INGESLOTEN HUN LIDKAART 2005.

LEDEN VAN 2004 DIE TOT OP DATUM VAN 31 JANUARI 2005 HUN BIJDRAGE NIET HEBBEN OVERGEMAAKT VINDEN HIERBIJ INGESLOTEN EEN OVERSCHRIJVINGSFORMULIER.

Etienne Pitteljon, penningmeester

Driemaandelijks blad van
de OOSTENDSE
GIDSENKRING
LANGE NELLE vzw
17de jaargang
Nr. 1: jan., feb., maart 2005

Colofon

Eindredactie en correspondentie:
Leen Coene, Rietstraat 33,
8400 Oostende
gidsenkringoostende@i-com.be

Redactieleden:
Annie Storme, Etienne Pitteljon,
Marcel Leeuwerck, Piet Daman,
Jacques Fonteyne

Verantwoordelijke uitgever:
Etienne Pitteljon, Leopoldlaan 179
8430 Middelkerke

De medewerkers aan dit blad zijn
zelf verantwoordelijk voor de door
hen getekende bijdragen.
Overname mag mits
bronvermelding.

Vormgeving: Herman Moerman

Voorzitter: Leen Coene

Dispatching :
059 80 73 81 (fax en telefoon)

e-mail:
lange_nelle@hotmail.com

Rekeningnummer: Gidsenkring
Lange Nelle vzw
nr 380-0049184-76

Lid wordt U voor 15 euro per jaar
(Buitenland: 20 euro)
Gezinskaart: 20 euro
Steunend lid : vanaf 25 euro
Erelid : 50 euro

Ereleden en steunende leden
worden met naam vermeld in het
Gidsenblad.

Gidsenlokaal : Spaans Huisje,
Christinastraat 67, 8400 Oostende

Voorwoord

Ongelooflijk hoe vlug de Kerst-en Nieuwjaarsdagen zich verdergezeten hebben in een druk en vol werkjaar.

Na de obligate recepties is er nu weer de tijd van de grote tentoonstellingen. Dit jaar zitten we uitermate goed: met onze herinneringen aan Oostende en 1905, het moment waarin een kleine provinciestad aan de Noordzee een mondaine Belle Epoque stad werd onder impuls van de 2de vorst. Sedert 17 december is er ook een toenemende interesse in een bezoek aan het pas gerestaureerde casino-kursaal van Leon Stijnen.

Er ontnapt mij telkens een zucht van verlichting als ik in deze stad een plaatsje vind om eens rustig uit te weiden ... Want als er iets de mens belaagt, en dat weet onderhand elke Oostendenaar, dan is het het allesoverdonderende lawaai van werken allerhande, bull-dozers, kranen, camions, brommers,...het lijkt je reinste nachtmerrie... deze ongelooflijke geluidshinder van een stad-werf...

In 1865 besloot men de wallen van deze stad te slechten, en elke 5 jaar werd ten westen een andere straat geboren - als de extensie van Oostende. BOUWWERF. In 1874 vond men het casino in hout van de wallen veel te klein, en men bouwde in 1878 een ander. BOUWWERF. In 1900 werd het casino van Naert verbouwd door Chambon. BOUWWERF. En in mei 40 vonden oorlogsverrichtingen het nodig om de halve stad te bombarderen en nadien werd het casino ontmanteld. BOUWWERF. In de plaats kregen we een bunker Casino-Kursaal -BOUWWERF- en in de vroege jaren 50 bouwde men het huidige gebouw, wat nu nogmaals uit de steigers rijst -BOUWWERF..

Niet voor niks nam Oostende zelfs een nieuw uitgangbord: Oostende WERFT...! En deze naam zal in de toekomst nog alle eer worden aangedaan...

Desalniettemin wens ik U voor 2005 veel stille plaatsjes toe, en ook heel wat interessante mensen en dingen om U heen.

Leen Coene

ACTIVITEITENKALENDER

**WEGENS HET BEPERKT AANTAL
PLAATSEN IN HET SPAANS HUISJE IS
HET VOOR DEZE VOORDRACHTEN
NOODZAKELIJK ZICH IN TE
SCHRIJVEN OP HET NUMMER
0497/459.483**

FOCUS OP ART NOUVEAU ARCHITECTUUR EN WANDTEGELS

Vrijdag 25 februari 2005, om 20.15 uur
in het Spaans Huisje

Voordracht door Alberta Van Asbroeck.

Aan de kust dateren nog heel wat woningen uit de periode tussen 1890 en 1915.

Oostende en Blankenberge waren reeds gekende badplaatsen; ze hadden beiden een rijk cliënteel en ook de eigen burgerij kon zich luxueuze villa's permitteren.

Tussen het belle-époque patrimonium, nemen de art nouveau woningen een aparte plaats in. Lokale architecten volgden het voorbeeld van Victor Horta en andere Brusselse architecten en opteerden voor vernieuwende stijl: art nouveau.

Rekening houdend met de weersomstandigheden aan de kust werd geglazuurde baksteen het materiaal bij uitstek voor gevelbekleding. Algauw volgde de verfraaiing van de gevels en terrassen met prachtige wandtegeltableaus.

Wat het wandtegelpatrimonium betreft behoort Blankenberge bij de Europese topklasse door zijn groot aantal tegeltableaus op een relatief beperkte oppervlakte, door het zeer gevarieerd aanbod én de kwaliteit van de tegels.

De voordracht wordt uitgebreid geïllustreerd met dia's van Blankenberge, maar af en toe komen ook andere badplaatsen aan bod.

Leden: 1,25 euro, niet-leden: 2,5 euro.

DE HAVEN VAN OOSTENDE EEN HISTORISCH-GEOGRAFISCH OVERZICHT

Vrijdag 22 april 2005, om 20.15 uur
in het Spaans Huisje

Voordracht door Ferdinand Gevaert.

De haven van Oostende is geen natuurlijke haven. Zij ontstond uit een aantal economische en krijgskundige factoren en toevalligheden.

Hoe zou deze haven eruit zien indien Koning Leopold II er zich niet mee had gemoeid?

In het kader van "Oostende in 1905" geven wij u een boeiend verhaal over een klein vissersstadje dat uitgegroeid is tot een volwaardige haven.

Leden: 1,25 euro; niet-leden: 2,5 euro.

HET HAZEGRAS

Wandeling-activiteit op zaterdag 21 mei
2005 om 14.00 uur

Het slopen van de zuidelijke stadswallen (1770) en het graven van de nieuwe handelsdokken (1777-1780) waren de aanleiding voor het ontstaan van de Hazegraswijk. De bouw van het spoorwegstation (1844) en van de kazerne (1860) waren nieuwe stimulansen waarbij het Hazegras uitgroeide tot een dicht bevolkte en zeer levendige wijk met een eigen karakter. Onteigeningen in de zestiger jaren waren de start van verwaarlozing en verkrotting die enkele decennia heeft aangehouden. In 1987 werd de wijk erkend als herwaarderingsgebied. Eindelijk zijn de resultaten van overheidsingrijpen én van privaat initiatief nu merkbaar en ontwikkelt het Hazegras zich tot een rustige residentiële wijk. Nieuwbouw en monumenten, verleden en heden worden duidelijk tijdens een geleide wijkwandeling op zaterdag 21 mei e.k. Afspraak in de opvallende, nieuwe parochiekerk op het binnenplein van de nieuwbouw-complex, de Smet de Naeyerlaan.

Leden: 1,25 euro; niet-leden: 2,5 euro.

UITSTAP NAAR ANTWERPEN. STAD AAN DE STROOM

Zaterdag 12 maart 2005

Antwerpen verdient vandaag onze volle aandacht. Als Vlaamse havenstad, weliswaar op 83 km van de Noordzee gelegen, is ze op 1 na (na Rotterdam) de grootste haven van Europa.

Napoleon speelde hierbij een belangrijke rol. Hij wilde van hieruit Engeland raken, en liet twee dokken aanleggen als uitvalsbasis: het Bonaparte en het Willemdok. Nu, 200 jaar later, heeft de haven zich verplaatst naar het Noorden.

Rondom die haven is een ongelooflijk industriegebied ontstaan dat zich uitstrekt tot de Nederlandse grens. Er zijn gigantische sluiscomplexen en steeds grotere schepen bereiken de haven. Schilderachtige dorpjes zijn door deze evolutie verzwolgen. Er zijn 127 km kaden, 2100 ha dokken, 943 km spoorrails,...

Antwerpen is ook een mythische stad. Haar achterland loopt... tot in de Zuid-Afrikaanse diamantmijnen, en tot de steenkoolbekkens van de Apalachen.

Het is de stad van Plantijn, de Belgische Gutenberg, de stad van Rubens, de barok, maar ook de stad van de avant-garde, de mode, cultuurstad met musea, tentoonstellingen en vandaag boekenstad.

In de **voormiddag** ondernemen we een 60 km lange bustocht door de haven, olv de Heer Robert Delva, geograaf. Hij gaf de opleiding in de cursus voor de 2de lichting van Lange Nelle-gidsen.

We vertrekken aan de eerste dokken, en rijden dan noordwaarts via Lillo en de enorme industriezone. We kijken naar de vijf grote

evoluties van de haven na WO II. Er worden linken gelegd met de mogelijkheden en problemen van Zeebrugge.

Specialisatie is wat Antwerpen onderscheidt van de concurrenten; we stappen uit

op container-, staal- en fruitterminal. We leren over de Europese suikerpolitiek en het Europese bananenregime, ofte de problematiek van vrije handel versus protectionisme.

s' **Middags** is er tijd tot het gebruiken van een VRIJ middagmaal rond de Grote Markt.

Om 14.15 tot 16.15 vertrekken we aan het standbeeld van BRABO voor een **gedigde wandeling** via Suikerrui en Noordelijke kaaien naar het EILANDJE. Het gonst er van bouw- en renovatieprojecten.

Het eilandje heeft zijn naam te danken aan de ruimte, omgeven door dokken en Schelde, die, wanneer de verschillende bruggen en/of sluisen gelijktijdig openstonden, een eiland werd... Rond de dokken werd een stadswijk gebouwd en al snel begonnen havenactiviteiten en stedelijk leven zich te vermengen. De kaden ontstonden na het rechte trekken van de Schelde rond 1880.

De Antwerpse gidsen tonen ons wat er is van deze moderne stadskernvernieuwing, de architectuur is een staalkaart van stijlen, we zoeken de nostalgie van vroeger naast gloednieuwe bestemmingen.

Na de wandeling is er dan vrije tijd tot 18 uur.

Vertrek Oostende Parking Provinciaal Maritiem Instituut: 7.30

Aankomst te Oostende: 19.45

Deelnameprijs: leden 22 euro; niet-leden: 25 euro

INSCHRIJVEN: DOOR BETALING VAN DE DEELNAMEPRIJS UITERLIJK OP 5 MAART op het nummer van Lange Nelle 380-0049184-76

HET VERHAAL VAN DE OOSTENDSE CASINO-KURSALEN

Piet Daman

CASINO: - Ontmoetingscentrum met gevarieerde gemakkelijkheden, voor gezellige omgang

- Sociëteit- of clubgebouw

- Besloten gelegenheid voor het houden van kansspelen

KURHAUS (D) : Instelling voor thermale kuur, maison thermale (F); spa

KURSAAL: Ontspanningszaal bij een Kurhaus

De eerste zeebaden te Oostende dateren van 1784 op het Ooststrand (klein-). Er waren toen veel Engelsen te Oostende (Vrijhaven) en die hadden reeds de tonische kracht van zeewater en zeelucht ontdekt, ze hadden al badhuizen te Brighton, Harwich en Margate. Na 1815 (Waterloo) komen ook de Engelse "fronttoeristen" via Oostende.

Vanaf 1834 resideert de koninklijke familie hier geregeld. Duitse, Russische en andere Europese adel volgt, en in hun spoor "le beau monde". Dit is de aanleiding om van de jonge badstad een mondaine zomerse hoofdstad te maken.

De spoorverbinding met Brussel (1838) en een vaste mailbootverbinding met Dover (1846) brengen nog meer badgasten naar de kleine omwalde stad.

Tussen 1833 en 1848 worden ter hoogte van het Ooststrand, rond de vuurtoren (1771), de eerste houten gebouwen op de zeedijk opgetrokken (dus buiten de stadswallen en onderworpen aan militaire erfdienstbaarheden). Het "Pavillon des Bains", de "Cercle du Phare" (privaatkring van de "upperclass"), het "Pavillon

Musin". Later volgen er nog enkelen, meer westwaarts.

De Grote Zeedijk, van Vuurtorenplein tot \pm IJzerstraat nu, was toen 5 à 6 m breed.

HET EERSTE CASINO

Om tegemoet te komen aan de wensen van een groeiend aantal bezoekers, besliste het stadsbestuur van Oostende in maart 1837, een viertal zalen van het stadhuis aan de Grote Markt in te richten als Casino. Het werk werd uitgevoerd door Tilleman Suys, architect van de koning, de inhuldiging met bal had plaats op 25 juli 1837.

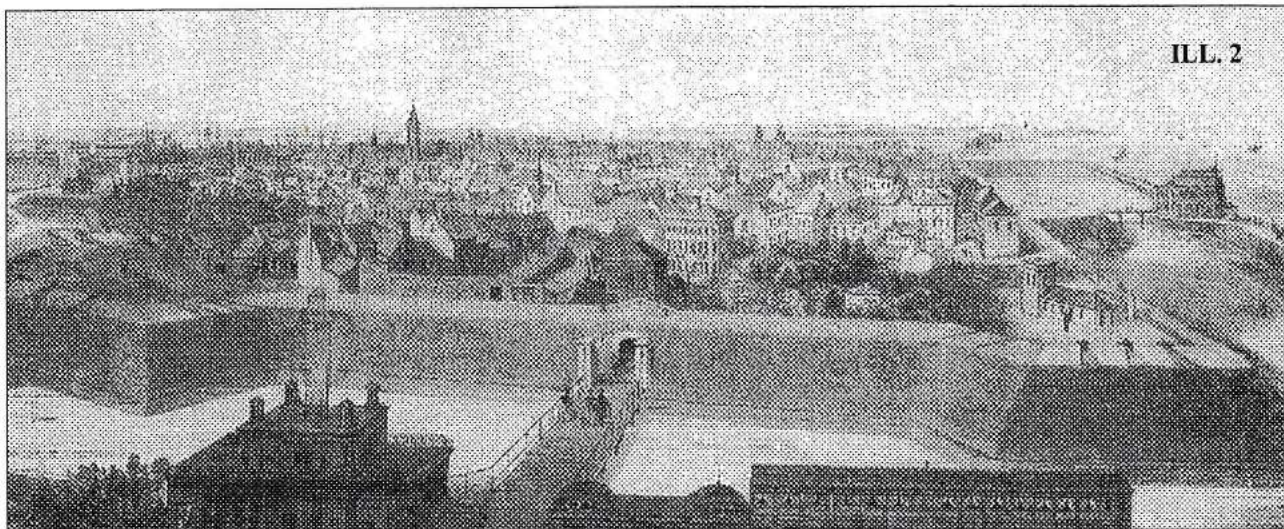
Het Casino was een voltreffer: de bals en concerten werden druk bijgewoond door de toeristen die er 's avonds gingen verpozen of genieten van de muziek.

De rol van dit Casino mag niet onderschat worden. Naast de voorname bals (in avondkledij) traden van 1865 tot in de jaren tachtig, beroemde solisten op in het Casino van het Stadhuis, zelfs nadat het eerste en tweede Kursaal reeds gebouwd waren.

Er was echter geen speelzaal.

Er komt gasverlichting in 1856 en in 1861 komt er een bibliotheek bij (ILL. 1).

DE KURSAAL

Er komt steeds meer volk naar Oostende en aangezien het Weststrand groter en zuiverder is, verschuift het badtoerisme naar daar.

In 1852 wordt op privaat initiatief, na toestemming van het Ministerie van Oorlog, een houten Kursaal gebouwd op het binnentalud van de Zeedijk op de hoek van wat nu Christinastraat en Albert I Promenade is (ILL.2).

De plannen zijn van de Brusselse architect Hendrik Beyaert (volgeling van Violet-le-Duc, leerling van Balat. "Romantische" architectuur o.m. Nationale Bank te Brussel en Antwerpen).

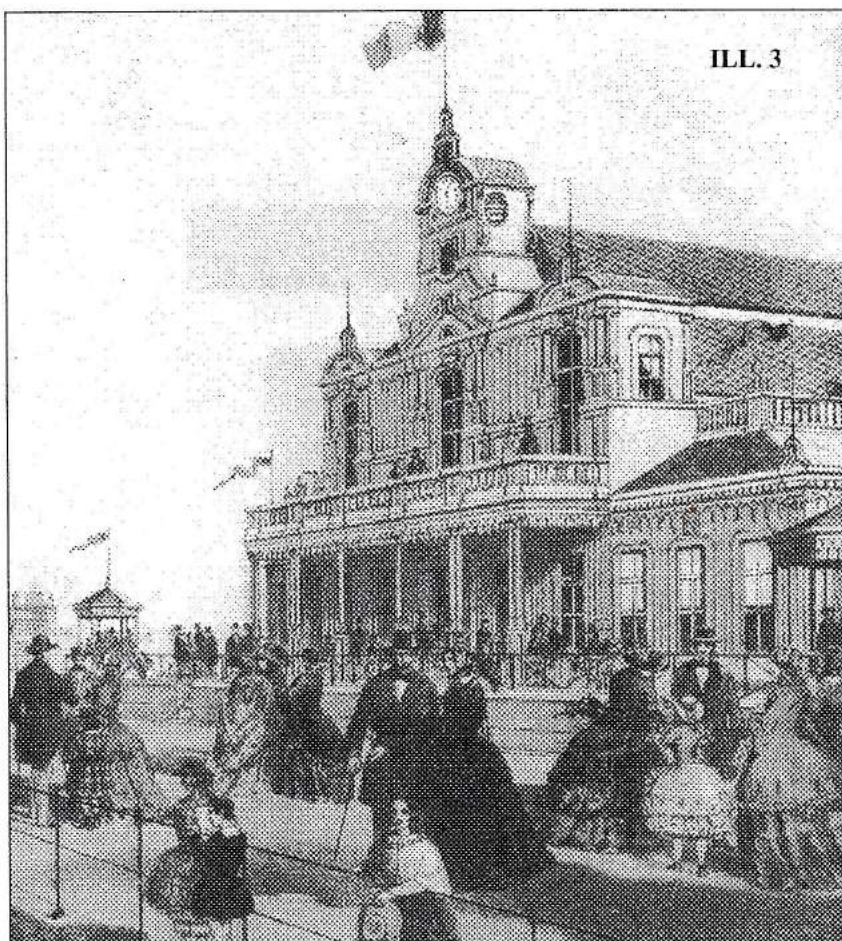
Het is een gebouw van 25 m breed in ± Venetiaans/Moorse stijl met exotische binnenverfijning, op een terras van 49 m op 6 à 8 m, met 2 zeshoekige kiosken op de uiteinden van het terras (ILL. 3).

Het is een vrij merkwaardig gebouw, te bereiken via een bruggetje over de vesten. Het werd door de badgasten geapprecieerd. Men schrijft o.m. : "Van alle architecturale nieuwigheden in de laatste jaren tot stand gekomen in België, is er geen enkele die zich onderscheidt door een zo uitgesproken originaliteit en non-conformisme".

Er is een feestzaal, een café,

een restaurant en een mooi vóórterras. In navolging van de Duitse kuuroorden kreeg de club de naam Kursaal. Het kent een groot succes, zowel overdag als 's avonds voor bals en concerten.

Tussen 1857 en 1860 wordt het gebouw vernieuwd, uitgebreid en er wordt gasverlichting geïnstalleerd. Later komt er nog een grote rotonde bij op de oostkant en een klein luxueus salon voor de Hertog van Brabant (bijna Leopold II). (ILL. 4)

Ondertussen werd de Grote Zeedijk iets verbreed en doorgetrokken tot aan de duinen van (toen) Mariakerke.

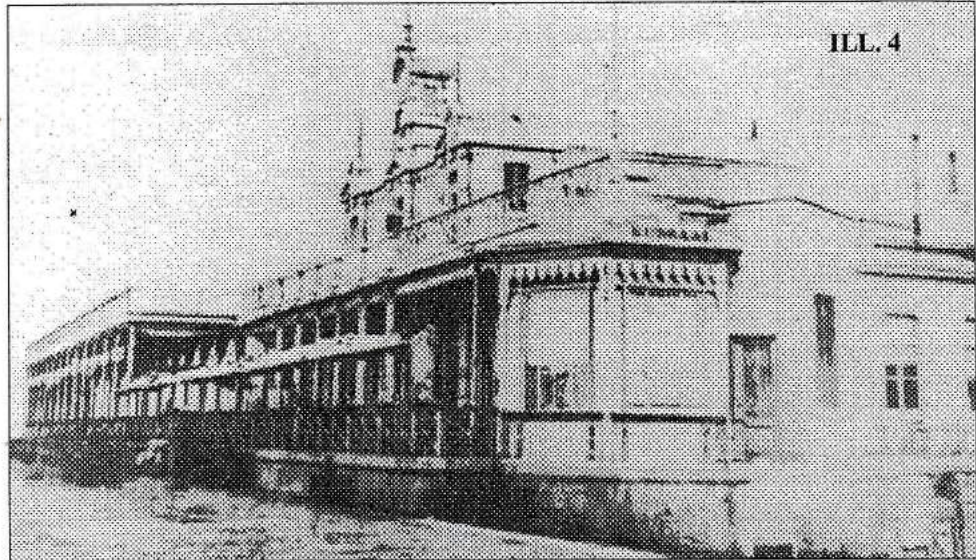
In 1863 wordt daar op een duinkruin het Koninklijk Paviljoen, voorloper van de latere chalets, gebouwd.

Het jaar van de troonsbestijging van Leopold II, wordt beslist de stadswal-

len te slechten. De stad kan dan westwaarts uitbreiden.

In koortsachtig tempo wordt geürbaniseerd: de Zeedijk wordt rechtgetrokken en verbreed, hotels en villa's opgetrokken, in 1874 wordt het Koninklijk Chalet gebouwd.

De nieuwe spoorlijn naar Torhout in 1868 geeft aansluiting naar Noord-Frankrijk en

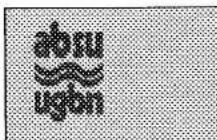
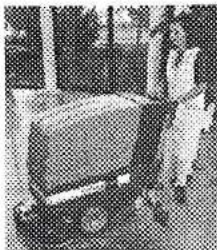

Parijs en brengt nieuw publiek naar Oostende.

Het passagierstrafiek op Engeland verdubbelt.

De zeebaden verschuiven definitief voor 90% naar het Weststrand

(Wordt vervolgd)

ISO 9001: 2000
Approved by BQA

SCHOONMAAKBEDRIJF nv
ULTRA CLEAN
opgekuist staat netjes

Dagelijks en periodiek schoonmaak van residenties, winkels, magazijnen, kantoren en andere panden.

Opfrissen en/of jaarlijkse grote schoonmaak van huizen, appartementen en de 2de particuliere bedrijven.

Opkuis van nieuwbouw of na verbouwing.

Industrieel reinigen van tapijten.

Opkuis na brand.

Meer dan 15 jaar ervaring

Corneel Heymanstraat 3 - 8400 Oostende - Industriezone 2
Tel 059 80 82 45 Fax 059 80 22 83
www.ultraclean.be e-mail: info@ultraclean.be

KEIZER VESPASIANUS TE OOSTENDE

Marcel Leeuwerck

Belangrijke opmerking vooraf:

Het is geraadzaam dit artikel bij voorkeur niet te smaken net vóór etenstijd.

“Alles wat binnengaat, moet er ook weer uitkomen”. Deze laag-bij-de-grondse levenswijze verliest in het computertijdperk niets van haar waarde. Het onderste uiteinde van de spijsvertering stelt op zijn manier evenveel eisen in het maatschappelijk leven als honger en dorst aan de bovenkant. Zolang de mens op het platteland leefde voldeed hij zijn natuurlijke behoeften zonder complexen. Vervuiling zal pas een beschavingsprobleem worden met de verstedelijking. Integendeel, vanaf het neolithicum zullen menselijke en dierlijke bijproducten voor de sedentaire boeren van nut blijken bij de bemesting van hun akkers. Vandaag nog laat een rechtgeaarde boer “niets verloren lopen” en zal bij nacht en ontij zijn warme bedstee (en boerin) verlaten om buiten op de mesthoop te gaan wateren. Vroeger proefde een ervaren bemester letterlijk zijn aalt om te oordelen of hij niet te zuur of te zout was voor de gewassen.

De moderne chemie vervangt die stinkerij doelmatiger door nitraten, fosfaten en andere kunstmest, en dit tot oververzadiging toe (maar dit is een ander probleem). Typisch blijft in de wetgeving, die altijd een eeuw achter de feiten aanholt, een onopvallend paragraafje dat nog uit de rurale samenleving stamt. Dat bepaalt dat bij de verhuring van een woning de eigenaar verplicht blijft om de beerput te ruimen, alhoewel de huurder die normaal opvult. De inhoud bracht vroeger immers wat geld op en met de voormalige kleinburgerlijke mentaliteit moest de eigenaar dat profijtje opstrijken. Tot vandaag eisen de vrederechters soms de toepassing van de oubollige wettekst.

Maar laten wij die goede oude tijd zijn eigen problemen oplossen. Vandaag drukken

wij even op een knop en alle ongerechtigheid drijft weg ten laste van de Vlaamse gemeenschap. Alleen plaats en tijd van de hoogdringendheid leveren ons soms pijnlijke momenten op als wij op straat of plein eens ‘moeten’. En weeral wentelen wij graag die last af op de schouders van de overheid. Die moet in ons boomloos stadslandschap maar zorgen voor voldoende nette toiletten.

Reeds in het imperiale Rome kregen de vigili urbani dat probleem opgedrongen. Keizer Vespasianus bedacht een zeer galante oplossing waar zijn schatkist ook nog wel bij voer. Hij liet de eerste openbare toiletten bouwen, de zogenaamde “latrinæ” (verkorting van lavatrinæ) compleet met doorstromend water, waarmee alle fæces ongezien via de cloaca maxima of moerriool naar de Tiber zwommen. Een slaaf inde als een madame caca-avant-la-lettre een sesterce (een kleine munt). Met nog enkele repressieve maatregelen tegen willekeurige lozingen verproperden de antieke Romeinse straten zienderogen. Alleen de betaling van die openbare dienst riep wat ongenoegen op en niemand minder dan zijn zoon en latere opvolger Titus ventileerde het protest bij zijn keizerlijke vader: “Is dit wel gepast om daarvoor geld te vragen?” De repliek van Vespasianus promoveerde sedertdien tot een gevleugeld woord: “Argentum non olet - Geld stinkt niet!”. En wij passen allemaal die zegswijze wel eens toe, maar dan in overdrachtelijke zin om minder eerbaar gewin te laken.

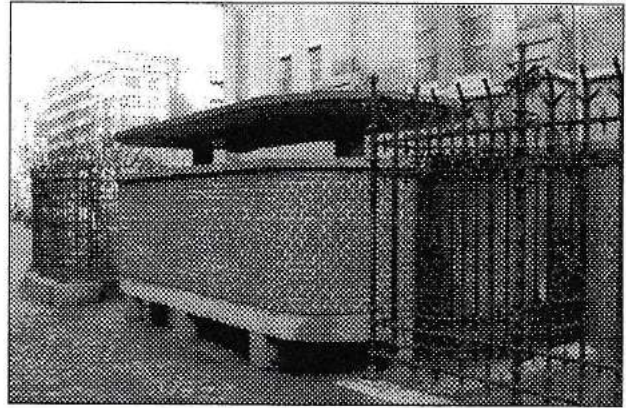
Toen de stad Parijs in de XIXe eeuw dezelfde oplossing toepaste voor hetzelfde probleem betitelde een erudiete ambtenaar die nieuwe openbare toiletten “des Vespasiennes”. Ach, die Fransen tonen zich altijd geniaal in het bedenken van edele namen voor de meest ordinaire dingen.

Het Engels noemt zulke plaatsen delicaat “public conveniences”. Daarin schuilt een

echo van de Victoriaanse preutsheid. Wel stellen bezoekers van Albion met opluchting vast dat ieder Brits plattelandchap zo'n welonderhouden instelling bezit naast de voorvaderlijke "village pump". Hierin tonen de Engelsen het goede voorbeeld aan het continent. Zij vonden trouwens ook de moderne waterspoeling uit, de "water closet" kortweg W.C. Dat acroniem raakte overal ingeburgerd, maar de Fransen vinden de uitspraak van zo'n vreemd woord nogal moeilijk en zeggen "Vécée". Mettertijd verloren zij de buitenlandse oorsprong en het rare woord ontsnapte zo aan de taalpuristische kruistocht tegen het *franglais*, zodat de eerbiedwaardige Académie Française het nu autochtoon woord erkent. De Britten normaliseerden meteen de inhoud van de spoelbak tot 2 gallons, of 9 liter, nog altijd van toepassing.

Bij ons blijven openbare toiletten zeldzaam. Enkele steden installeerden er, maar na een paar nachtelijke raids door vandalen blijven die kostelijke gebouwtjes alleen open overdag en betalend. Te Oostende kennen we er op het Marie-Joséplein, aan het aquarium, aan de Kapellebrug en ook nog enkele op de stranden voor seizoensgebruik. Verder nog binnen enkele openbare gebouwen (bibliotheek, museum, enz.)

Voor onze dames gold de eis tot meer *vespasiennes* altijd als een primaire grief. Zij beschuldigen graag hun mannelijke gezellen met het verwijt: "Voor jullie gaat het gemakkelijker". Zo wentelden zij hun eigen frustraties af op het dominerende geslacht. Vooral bij onze overijverige feministes klinkt het argument overtuigend, en feministes mag men nooit tegenspreken. Alhoewel, lieve assertieve dames, ik moet jullie teleurstellen, historisch ontwikkelden zich de comfortabele kansen tot excretie voor beider kunne in tegenovergestelde zin. Toen vrouwen zich nog waardig hielden in lange rokken, volstond het die boven een rioolputje even open te waaieren en niemand had iets gezien. De heren daarentegen moesten iets oneerbaars exhiberen en alle politiearchieven zitten eivol met verslagen van zulke "openbare zedenschen-

Bij de Sint-Jozefskerk: de laatste "vespasienne" in Oostende?

nis". Om die reden werden urinoirs van oudsher een bekommernis voor de overheid en verrezen die prozaïsche bouwsels reeds vroeg naast iedere kerk. Te Oostende staat een monumentaal exemplaar bij de Sint-Jozefskerk.

Zelfs binnenskamers behielden de begoede matrones een voorsprong op hun burgerlijke echtgenoten. Bij een uitstapje verborg hun gezelschapsdame in haar tas een "bourdaloue" of klein langwerpige pispotje om madame discreet in kerk of schouwburg de kleine boodschap te laten lozen. De edel klinkende naam van dat onedel instrument dateert uit de tijd van Louis XIV toen de vastensermoeven van de welbespraakte Jezuïet, le Révérend Père Bourdaloue urenlang aansleepten in de Notre Dame. Wellicht ervoer de geleerde en gewijde redenaar het allerminst als een compliment als zijn welluidende naam zo'n laag-bij-de-gronds (letterlijk) utensiel moest sieren.

De heren der schepping zullen zulke elegante oplossing blijven ontberen. Een eeuw vroeger onderging de beroemde sterrenkundige Tycho Brahé immers een dramatisch levenseinde bij gebrek aan gelegenheid tot urineren. Hij leverde met zijn vele preciese waarnemingen de bewijzen aan Copernicus en Kepler voor hun wetten over de banen van de planeten en mocht zo als gevierd hofastronoom aanzitten aan het banket in het Hradschin te Praag bij Keizer Rudolf II. De strenge hofetiquette verbood daar de genodigden te tafel te verlaten. Zij moesten braafjes wachten tot de keizerlijke gastheer zich

vervaardigde om zijn hoogedel achterwerk op te lichten. Door de vele heildronken raakte Tycho's blaas evenwel in de verdrukking en barstte met zijn dood als gevolg.

Zo ziet U wel, dames, dat het bij jullie voormoeders toch "gemakkelijker ging". Maar troosten jullie zich, binnen de boezem van de mannelijke leden van Lange Nelle klopt voor jullie een begripend hart en wij steunen graag jullie wens voor meer vespasiennes, in 't bijzonder in Oostende. Vooral met het zicht

op de welverzorgde hondentoiletten, waarvan er zelfs zeer gesofisticeerde op de dijk pronken. Dames verdienen toch evenveel comfort als de poedels en retrievers. Mag Sinterklaas geen feestelijke intocht vieren in onze Stadaan-Zee, dan mag Vespasianus eens komen.

MORDAN

NATUURVLEES DOBBELAERE
Christinastraat 69 - 8400 OOSTENDE

Tel. 059/50 52 45 - Fax: 059/50 07 85

e-mail: denatuurwinkelmordan@skynet.be

(400 m² verkoopsruimte)

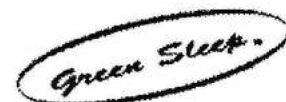
Openingsuren: 9.00 H. - 18.30 H.
Ook op zaterdag. Zondag gesloten

De Natuurlijkste
zaak van de kust!

GREEN SLEEP

100% "NATUURLIJK"
SLAAPCOMFORT
(200 m² toonzaal, 1e verdieping)

Dieetvoeding, VERSE natuur-, vegetarische en biologische voeding.
Hormonenvrij vlees (vzw. Plattelandsontwikkeling)
Voedingssupplementen en sportvoeding. Natuurlijke cosmetica.
150 kruidenpreparaten uit eigen labo!

DESKUNDIG ADVIES VAN 4 PARAMEDICI EN HERBORIST

Publiciteitstarieven

Gidsenblad
"Lange Nelle"

1/1 A4-blad = € 75

1/2 A4-blad = € 50

1/4 A4-blad = € 25

OOSTENDE IN DE JAREN DERTIG: VAN 'T KEUNEPLEIN EN DE SOLDATENBERG

Silvio Romano

In feite was dit ver van huis en in een buurt die niet zo hoog stond aangeschreven. Het restant Boterput had al zijn eigen karakter, maar de Stedelijke Werkhuizen met daarachter het rangeerstation zorgden voor heel wat kleur in een verder troosteloze buurt. Je had daar zowat alles bij mekaar!

Heel in de diepte van 't bosje lag een oase van stilte, waar ikzelf nooit of te nimmer een konijn heb gezien... wel wilde katjes in de jungle achter 't plein: fier achter moeder aan en bij 't minste verraad in een wip de bomen in! Zo'n schatje bracht ik eens naar huis, maar daar was niets mee aan te vangen. Lief genoeg, maar bij 't minste klom die in de overgordijnen naar boven en via de kast weer naar beneden. Alsof die twee meter niets waren! Meer dan een week of twee heeft moeder het niet uitgehouden en mocht ik het ontheemde stakkertje terugdragen...

Op 't plein werd altijd duchtig gesjot en soms diende het als uitloper voor waaghazen die de helling omlaag kwamen gefietst. Zelf ben ik nooit erg sportief geweest en hield me liever onledig bij 't donkere geheimvolle water, riet omvormend tot sloopjes en zo al eens in de handen rippend. Op een dag kreeg ik zelfs bewonderende assistentie van een ex-koloniaal die mij aanbood bij hem in de Prinsenlaan aan te kloppen voor een echte negerboot, wel een meter lang! Helemaal overdekt met in het hout gebrande figuren heb ik er later nog een driemaster van gemaakt, niet wetend wat ik aan folkloewaarde stuksneed!

Was je moegespeeld aan je eigen fantasie, dan kon je op adem komen in de uitgeblazen stoom der lokomotieven die denderend op de spoorwegbrug afstormden en gillend onder je door verdwenen. En altijd was er wel een gammel puffertje dat eindeloos over en weer schommelde om enkele sjieke wagens aan een te rijden, die voor een verre bestemming klaar werden gestoomd.

Je had op die brug ook een grandioos zicht over een zee van spoorstaven, wissels en signalen en met wat moeite kon je zó binnenkijken in het station. Het petieterig gewemel van de reizigers kon je zó volgen en ook de kruiers en wat al meer! En een bijna onmerkbaar gefluit had een fenomenaal gevolg op de lokomotiefschouw: in een reuzenwolk werd het eerst moeizaam waarneembare dra ontdaan van alle geheimen en je kon zelfs de mensen volgen in hun gevoelens.

Langs de vier bruggenhoeken was je terecht voor een onaangekondigd bezoek aan vele attracties, tot bij het goederenstation toe. Daar kon je deftig de deur uitwandelen alsof je een gewaardeerde klant was geweest aan een van de overtijdse kantoortjes.

Maar in gans dat modelspoorbaantje-buiten-mijn-wil-om, had de draaiput het monopolie van mijn interesse: in wolken stoom water tanken... zó uit een Wild-West-film gegrepen! Bunkeren en het mobiel vak op! En hoe dan één paar mensenhanden in staat waren dat tonnengevaarte 180° te laten draaien om het definitief spoor op te rijden! Een heerlijk spektakel was ook het kuisen van de roosters met een rondspetterend vuurwerk van gloeiende sintels, beheerd door een reuzevent met zwarte snoet, karbonkelogen en armen waar spieren en aders verdwenen onder een bos haar.

En alsof dit ganse wereldje niet op kon van de pret was er dan nog de Soldatenberg... in die tijd hadden ze dus ook al hun "verkeerde bruggen"! Want die monstrueuse berg ter weerszijden was de stedenbouwkundige appendix van een Albertbrug die nooit zijn bestemming gevonden heeft: enkel 't gesakker van wie bij regen 't langs alle kanten lekkende water op zijn kop kreeg. Om dan al niet te spreken van de stukken plakwerk die op de meest onverwachte ogen-

blikken loskwamen.

't Was er echter een uniek speelveld met glijbanen en klimheuvels, een enorm grasland en bovenop de brug was er zelfs een fatsoenlijke zandput, surrogaat voor 't strand, maar interessante variant voor enkele moeders-met-pagaddertjes uit de buurt. In de ingewanden van de berg staken veel betonnen ruimten, overblijfselen van de Duitse bezetting, die tevergeefs alsmoordoor gebaricadeerd werden en toch weer opengebrouwen. Er was echt niets te zien noch te gapen, enkel de mooie tekening van het gebruikte houten caisson. En 't enig resultaat van elk stiekum bezoek was een paar modderige schoenen.

's Winters kon de pret niet op: bij sneeuw en vorst, berg op berg af, kot in kot uit... één groot pretpark waar niemand iets te zeggen had, of hoe het moest of kon of mocht! Heerlijke democratie in een tijd van opkomende dictatuur!

GRAFISCH BEDRIJF LAMMAING

Wij geven vorm aan uw identiteit!

Torhoutsesteenweg 354-356
8400 Oostende
tel. 059 70 71 23 | fax 059 80 45 79
e-mail: print@lammaing.com

ING

*Kantoor*directeur *R. Rega*

Kantoor Middelkerke

P. De Smet de Naeyerstraat, 34C
8430 Middelkerke
Tel. Dir.: 059/31.95.40
Fax: 059/31.95.48

Kantoor Westende

Meeuwenlaan, 24B
8434 Middelkerke
Tel.: 059/31.95.60
Fax: 059/31.95.68

HET PROTESTANTISME IN OOSTENDE

Kurt Borgoo

De aanwezigheid van de Engelse kerk in Oostende is geen toeval. Oostende is als havenstad altijd al een broeinest van protestantisme geweest. Aanvankelijk vooral anabaptistisch en calvinistisch, later calvinistisch en anglicaans en uiteindelijk vooral anglicaans. Tijdens deze woelige tijden is er steeds van enige continuïteit sprake geweest, zij het dat ze niet altijd evenzeer in de openbaarheid kwam.

Aanloop tot het protestantisme

Het protestantisme zoals het in de zestiende eeuw ontstond moet in een breder historisch perspectief gezien worden. De kruistochten, tussen de elfde en de dertiende eeuw, betekenden het hoogtepunt van de pauselijke macht. Vanaf de veertiende eeuw echter trad het verval in. Bovenaan de kerkelijke hiërarchie leidde dit verval tot het Westers schisma (1378) waarbij drie pausen het primaatschap opeisten. Bovendien taande het pausdom onder de kritiek op de invoering van de Sint-Pieterspenning. Ook bij de lagere clerus liep het fout. Weinig priesters waren geschoold en het officiële celibaat werd amper nageleefd. Controle van bovenaf was er zelden. Het gewone volk nam zijn toevlucht tot bedevaarten en aflaten.

Op deze mistoestanden werd al in de veertiende eeuw gereageerd door o.a. John Wycliffe in Engeland en Jan Hus in Bohemen, die de Kerk wilden hervormen naar de Bijbel en geen beeldenverering en geen paus wensten, omdat dit onschriftuurlijk zou zijn. Hun ideeën kenden weinig succes. Zijzelf werden terechtgesteld en hun werken werden weinig verspreid, omdat de boekdrukkunst er nog niet was.

Een andere reactie was de observantiebeweging binnen de kloosterorden die de observantie, de strenge, oorspronkelijke kloosterregels volledig toegepast wilden zien. Ook nieuwe kloosterbewegingen zoals de Moderne Devotie van Geert de Grooten zagen het licht. In de meeste steden, waaronder ook

Oostende werden in rederijersstukken kanttekeningen gemaakt bij het geestelijk leven. Jacob van Maerlant gaf zelfs openlijk kritiek op de levenswijze van de priesters en wilde net zoals Hus en Wycliffe terug naar de bron, de Bijbel.

Deze binnenkerkelijke hervormingspogingen haalden weinig uit. Een reactie kwam pas nadat de Augustijnermonnik Maarten Luther in 1517 in Wittenberg zijn 95 stellingen openbaar maakte. Doelwit hiervan was vooral de aflatenhandel. Toen Luther weigerde zijn stellingen te herroepen werd hij door Leo X de Medici geëxcommuniceerd. In 1520 vaardigde de Duitse Keizer Karel V de doodstraf uit tegen de ketters. Een staatsinquisitie werd naast de kerkelijke ingericht en censuur werd ingesteld. De boekdrukkunst zorgde er echter al snel voor dat zijn ideeën over gans Europa, met inbegrip van de Nederlanden verspreid geraakten. In 1555 waren de Scandinavische landen en twee derden van de Duitse staten tot de leer van Luther overgegaan.

Protestantisme in de Nederlanden

Door de ligging van de Nederlanden, de hoge graad van alfabetisme en de relatieve welstand raken de hervormingsideeën bij ons snel verspreid. Vier stromingen vielen waar te nemen.

Het **lutheranisme** had al in 1520 in Brussel een noemenswaardige aanhang. De Ieperse Augustijnermonnik Jacob Probst moest in 1522 voor de Inquisitie in Brussel zijn dwaalingen afzweren. Op ketterij stond meestal de doodstraf wanneer de ongelukkige door een wereldlijke rechtbank werd veroordeeld. De keizer zag in de ketterij immers een aantasting van zijn gezag over het Roomse Rijk. Wanneer hij door een kerkelijke rechtbank, zijnde de Heilige Inquisitie veroordeeld werd kon hij zich 'bekeren' en werd hij niet ter dood veroordeeld. Het lutheranisme dat winst uit kapitaal als een erge zonde beschouwde en vooral in het agrarische

Duitsland aanhang had, kende meestal weinig succes bij de verstedelijkte bevolking in de Nederlanden.

Het **zwinglianisme**, genoemd naar de Zwitserse hervormer Zwingli kende bij ons weinig succes, maar was belangrijk voor de invloed op het calvinisme. Zwingli stond een beeldenloze eredienst en een symbolische uitleg van de sacramenten voor.

De **wederdopers** of **anabaptisten**, in de Nederlanden ook wel **mennonieten** genoemd naar hun leider Menno Simonsz geloofden in de volwassenendoop i.p.v. de kinderdoop, in gemeenschap van goederen en in een strenge tucht. Deze wederdopers vonden hun aanhang in de lagere, arme sociale klassen. Contact met de overheid werd vermeden, wat hen gevaarlijk maakte voor de heersende machten. Deze wederdopers werden omwille van het sociaal-revolutionair karakter van hun opvattingen zeer streng vervolgd. Zelfs na afzwering werden ze ter dood gebracht.

Samen met het anabaptisme was het **calvinisme** de leidende protestantse stroming in Vlaanderen. Het calvinisme verdrong bij ons het lutheranisme omdat Calvijns theorie geldhandel en winst rechtvaardigde vanuit

een predestinatieleer. Bij de nieuwe klasse van handelaars, burgers, ondernemers en speculanten van dit proto-kapitalistische stelsel werd Calvijn zeer populair. Het calvinisme kende een strikte hiërarchie binnen de geloofsgemeenschappen. Bovenaan stonden de predikanten die een theologische opleiding hadden genoten. Ouderlingen hadden geloofsbijstand als taak en zetelden samen met predikanten in de kerkeraad. Diakens verzorgden de ziekenzorg. Het calvinisme drong vanaf 1540 vanuit het Zuiden (Doornik en Valenciën) de Nederlanden binnen. Te Doornik waren de hervormden vanaf 1560 minstens even talrijk als de katholieken. Ze bezetten ook sleutelposities in het stadsbestuur en konden zo de repressie van de centrale regering boycotten.

Sporen van het protestantisme in onze stad tot 1566

Aanvankelijk waren twee grote strekkingen aanwezig, nl. het gereformeerde protestantisme van oorspronkelijk lutheraanse en later van calvinistische signatuur en het anabaptisme.

Het meest zonnige hoekje van Oostende heet Petit Nice.

Daar vindt men ook het gelijknamige restaurant Petit Nice, op een boogscheut van het Casino.

Gastheer Herbert en gastvrouw Cathérine zorgen ervoor dat u zich snel thuis voelt in een sfeervol kader.

Kwaliteit, sfeer, service met een glimlach.

Albert 1 Promenade, 62b, 8400 Oostende • Tel. 059/80.39.28 • Fax 059/80.96.44 • www.petitnice.be

De eerste gekende aanwezigheid van het **gereformeerde protestantisme** in onze stad dateert van 1542. In de correspondentie van de plaatselijke Oostendse clerus en de Officialiteit, de priester die in naam van de bisschop de geestelijke macht uitoefende en te Brugge zetelde, werd gewag gemaakt van 'een ketterse Oostendenaar'.

Na 1560 nam het belang van het gereformeerde protestantisme toe ten nadele van het anabaptisme. Hoewel geen duidelijke grenzen tussen beide strekkingen te onderscheiden zijn, zeker niet in een relatief kleine plaats als Oostende waar van een strakke organisatie of van gesloten groepen weinig sprake was. Toch is het treffend dat de in maart 1561 gearresteerde François Haghebaert toegaf naar bijeenkomsten van de nieuwe religie te zijn geweest, maar uitdrukkelijk bestreed dat hij in het gezelschap van anabaptisten had verkeer en niet wist wie hun leraar was. Op de bijeenkomst had hij wel kritiek op de roomse avondmaalopvatting, de biecht en de heiligenverering gehoord, maar niet op het doopsel. Zowel Haghebaert als priester Andries Aernouts wezen een zekere Adriaan Lhermite aan als centrale figuur van de Oostendse gereformeerden. In diens huis hadden vergaderingen en bijbellezingen plaats. Invloedrijk en welgesteld herbergier Hiëronymus Oliviers, die nog van zich zal laten horen in 1566 noemde in het openbaar de Kerk het Huis der Afgoden. 's Avonds werd in de Oostendse straten gedanst op de melodie van liedjes die de 'Babylonische Hoere', de rooms-katholieke Kerk dus, bespotten. Vanop zijn preekstoel reageerde de pastoor, maar als vergelding klopten onbekenden 's nacht herhaaldelijk op zijn deur, hem 'eenen grijpenden wolf' noemend.

Na de arrestatie van Haghebaert in maart 1561 verkochten verschillende nieuwgezinden hun bezittingen. Tussen 1561 en 1563 vertrokken 31 personen die gekend waren voor hun ketterse sympathieën met hun gezinnen uit Oostende. De meesten vertrokken naar Harlingen in Friesland of naar 'Oostland', de Duitse kusten, waar ze vooral in Danzig (nu Gdansk, Polen) en Koningsberg (nu Kaliningrad, Rusland)

onderdak vonden. Onder deze emigranten waren enkele van de meest vermogende families uit Oostende.

In 1564 werd in een onderzoek van de Raad van Vlaanderen Oostende als een plaats met een noemenswaardige protestantse aanwezigheid gesignaleerd. Het lag niet voor de hand iemand in Oostende omwille van zijn sympathieën te arresteren. De soevereinbaljuw van Vlaanderen die vooral voor criminele zaken en de openbare veiligheid instond had in Oostende geen bevoegdheid. De hoofdbaljuw van Oostende woonde in Brugge en de onderbaljuw, Frans Christiaens, een cafébaas dacht er niet aan verdachten in te rekenen die hij tot zijn klanten rekende. Hij sloot ook de ogen wanneer een nieuwgezinde zijn bezittingen verkocht en uit de stad trok. Het is aannemelijk dat Oostende voor nieuwgezinden een geliefkoosd toevluchtsoord was, hoewel daar om de bovengenoemde redenen geen sporen van terug te vinden zijn in de baljuwsrekeningen.

De andere sterke protestantse beweging, het **anabaptisme** beleefde in 1538 een noodlotig jaar. In het Duitse Münster kwam Jan van Leiden aan de macht en oefende een proto-communistische dictatuur uit met confiscatie van goederen, geïnstitutionaliseerde polygamie en intolerantie jegens niet-wederdopers. Ook vanuit Vlaanderen vertrokken velen naar Münster, dat tot Nieuw Jeruzalem werd omgedoopt. Al snel kwam aan deze theocratische dictatuur een einde toen een alliantie van bisschoppelijke troepen en geschokte calvinisten Münster innamen en Jan van Leiden een vreselijke dood stierf. Ten gevolge van dit falen, verdwenen de anabaptisten een tijdje uit de openbaarheid.

Ze waren desalniettemin ook in Oostende aanwezig. In 1543 werd wederdoper Adriaan Adriaensz uit Dordrecht te Oostende geeseld en voor eeuwig uit Vlaanderen verbannen. Een vrij milde straf in vergelijking hetgeen een Oostendse schoenmaker overkwam toen hij in het openbaar had beweerd dat priesters de bijbel verkeerd uitlegden. Het koste hem in 1545 het hoofd met het zwaard. In 1558 kwam de familie De Zwarte die oorspronkelijk van Dranouter was onder verdenking wanneer vader Jacob weigerde

zijn zoon te laten dopen. Bij zijn ondervraging bleek dat hij intense contacten onderhield met de Brugse kern van wederdopers. In 1558 belandde hij op de brandstapel. Drie jaar later kwamen Hubrecht Roeps en Gillis Toors uit Menen afkomstig in opspraak wegens 'horribele blasphemien' jegens de Maagd Maria en de Eucharistie. Ze hadden meer geluk dan hun streekgenoot en konden veiliger oorden opzoeken. Hieruit blijkt dat er goede contacten bestonden tussen Oostendse wederdopers en hun gelijkgezinden uit het Westkwartier (Menen, Poperinge,...), precies de streek waar de massale overgang naar het protestanisme zich het vroegst voordeed en van waaruit in 1566 de - nochtans hoofdzakelijk calvinistische - Beeldenstorm zou losbarsten.

In 1561 werden te Brugge dertig wederdopers gearresteerd, waarvan enkele uit Oostende. Gewaarschuwde Oostendse wederdopers konden vluchten naar Harlingen.

(Wordt vervolgd)

DEPOT
Vanhoutte
DRANKENHANDEL

Oostendelaan, 272 Middelkerke
059/ 31.15.15

DRINK-SHOP

Aartshertoginnestraat, 51 Oostende
Tel 059/ 70.49.89

Oostendse Steenweg, 131 Brugge
Tel 050/ 32.22.25

Uit sympathie

ROLAND VERMEESCH, SPOORWEGBEDIENDE OP RUST, VERTELT...

Annie Storme

Ik ben geboren in Oostende op 29/8/1931 in de Vrijheidsstraat. Toen mijn pa, Leon Vermeesch, benoemd werd bij de trammaatschappij moesten we ook in de tramdepot aan de Nieuwpoortsesteenweg gaan wonen.

Mijn moeder, Leonie Ostyn, is heel jong gestorven, ik was toen 6 jaar, ik heb geen herinneringen aan mijn moeder. Ze is gestorven aan tuberculose, dit was toen een ziekte die dodelijk eindigde.

Lange tijd later is mijn vader hertrouwd, maar dat was een mislukking. Voordien had hij lang zijn plan alleen getrokken, maar is hertrouwd met een vrouw die met een treintje van Gistel afkwam, we hebben daar ook mindere souvenirs van. We waren thuis met vier kinderen en ik was de jongste van de 4. Mijn oudste zuster heette Adrienne, maar ze hoorde dat niet graag en ze heeft er Adrie van gemaakt, mijn broer Alfred, 3 jaar ouder, is al meer dan twintig jaar overleden aan een hersentumor, hij was ingenieur, mijn vader heeft daar heel veel voor gedaan om hem te laten studeren. Ik heb nog een zuster, Irma. Adrie en Irma zijn

nooit getrouwd geweest.

Zoals gezegd was mijn vader werkplaats-overste bij de buurtspoorwegen, ze zeggen nu De Lijn, hij was chef d'atelier, en concierge. Hij was dus verplicht om boven de tramdepot te gaan wonen. We woonden op de bovenste verdieping, onder ons waren de bureaus. We hadden geen telefoon, er werd wel aan de deur gebeld wanneer ze vader nodig hadden. Wanneer mijn vader een pintje ging drinken, en dit gebeurde maar af en toe, moest ik, de kleinen, thuis blijven. Wanneer er iets was, tikte ik op de ruit en het was dan te lope naar de depot. Naar school ben ik naar de Conscienceschool geweest, dit was de aangewezen school, het was niet ver weg. Later naar de vakschool en daar richting metaal, werktuigkundige. Op een dag had mijn pa mij ingeschreven om het seizoen te doen. Hij kwam thuis en zei: "En 't is gedaan hé om van de zomer te gaan spelen, je mag gaan werken, ik heb je zojuist laten inschrijven als kaartjesknipper". Ik werkte dus op paardenkoers-trammetjes, het waren open "calèches", vanaf het station naar de koers, en de andere tijd zat ik op de bureau.

Mijn broer had een vriend, Jules, en met die Jules mochten we van de man die de films afdraaide soms door het gaatje naar de film kijken. We mochten natuurlijk niet babbelen en geen lawaai maken.

Nooit mocht ik op straat spelen, alleen maar op de koer van de depot, we hadden daar ook een tamelijk grote hof. Aan de achterkant hadden we de paardenkoers, daar konden we over de haag loeren en de paarden zien lopen. Toen ik een beetje ouder was, mocht ik duiven houden, van zodra ze me zagen, kwamen ze naar mij toegevlogen, ze zaten in de Sportstraat boven op het dak.

Naar het strand gingen we langs de Sportstraat. We speelden meestal niet aan de Drie Gapers, want daar was het "chique" clientele. Waar we speelden was meestal een eindje verderop, op het einde van de Gaanderijen. Het waren toen magnifiek schone zomers en wanneer het een enkele keer begon te spetteren vloog heel het strandvolk naar de "Galeries" voor beschutting, maar na een half uur was het gedaan en het strand zat weer vol.

We hadden een radio thuis, tijdens de oorlog was die "geblindeerd". Mijn pa luisterde toch zo graag naar de Engelse post.

Tijdens de oorlog hebben de Duitsers in het beheer van de trams een grote rol gespeeld. Mijn vader was toen nog altijd chef en op een keer hebben ze hem opgepakt en naar de Kommandatur gebracht. Dit was in het "Hotel du Parc". Vader werd daar beschuldigd van sabotage, omdat het personeel af en toe een zak kolen uit de tram gooide, dan stonden daar vrouw en kinderen te wachten en raapten die kolen op, anders hadden ze geen verwarming thuis. En ze hadden mettertijd zodanig veel kolen gestolen dat men het vuur niet meer kon onderhouden. Maar tenslotte mocht vader na lange ondervraging toch weer naar huis.

Toen ik naar het leger moest heb ik uitstel aangevraagd omdat ik avondschool deed. Mijn vader had gezegd: "Jij hebt geen huiswerk genoeg, je kunt gij naar de avondschool gaan." En ik dus naar de Stuiverstraat om me in te schrijven. Ik moest mijn naam aangeven in het secretariaat. Bij het naar buiten komen zag de onderdirecteur mij en vroeg: "Wat doe je hier, de school is toch allang gedaan?" "Eerwaarde, ik kom uit het bureel, ik heb me laten inschrijven voor de avondschool." "Wablief, je volgt hier de dagschool

en je mag dan niet naar de avondschool komen." Ik naar huis en dat gezegd tegen mijn vader: "Pa, ze willen me niet aanvaarden." "Wadde, sapristie, als ze je daar niet willen, ga je naar de andere avondschool." Maar dit mocht niet geweten worden, want dit was in de Koninklijke Stallingen, daar ben ik jarenlang geweest. Ik heb daar mechanica en elektriciteit gedaan.

Mijn legerdienst duurde 21 maanden. Na mijn legerdienst ben ik naar de Congo gegaan. Dit kwam zo: toen ik bij het leger was moest je je, 6 maanden voordat je afzwaaide, melden en hen eraan herinneren dat je dan en dan afzwaaide. Ik moest normaal weer naar de Bourgoise, die mijn vorige werkgever was, daar had ik geen goesting voor, maar die waren verplicht om mij weer te nemen, en dit minstens voor 14 dagen, daarna mochten ze je afdanken. In het leger hing er een grote affiche: Bent u jong, bent u mechaniker, bent u wilskrachtig, bent u dit en dat? Wendt u zich dan tot CEGEAC Compagnie, voor haar diensten in Belgisch Congo. Bij mij begon er een lichtje te branden en ik dacht: "Tiens, dit is toch nog beter dan in de Bourgoise te werken, ik zal mijn aanvraag doen." Mijn vader was met mijn beslissing akkoord, hij heeft zich er niet tegen verzet. Ik heb dan 's avonds dadelijk mijn brief geschreven. Het moest handgeschreven zijn. In het Brussels telefoonboek heb ik dan al de bedrijven die in Belgisch-Congo een afdeling hadden aangeschreven. Toen ik afzwaaide, lag er al een brief thuis en ik mocht me aanmelden bij OTRACO (Office Transport Coloniaux), die deden het transport in de Congo, ook met de boten op de Congo-stroom van Leopoldsstad tot in Stanleyville. Dit heb

ik later o o k meege-maakt met de boot.

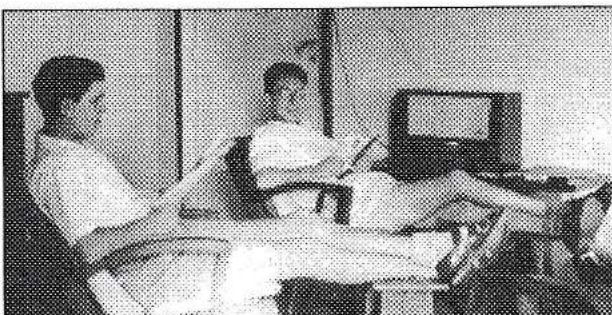
W e waren onge-ve e r m e t

twintig mannen die hun aanvraag hadden gedaan. We kregen de tip om onze tropenuitrusting niet in België te kopen (bijvoorbeeld tropenhelm), want je betaalde dit dubbel en drievoudig. Veel beter was het, om alles in Congo te kopen. Onze tropenhelm hadden we echt nodig, zelfs in de atelier had ik mijn helm op, want het ene moment zit je binnen en dan moest je weer naar buiten en zo heen en weer. Bij OTRACO heb ik aan de locomotieven gewerkt. Ik kon niet tegen de zon, de kolonialen hebben daar allemaal iets van over gehouden. De zwarten kunnen daar tegen, want in de Congo ben ik te weten gekomen: "De blanken hebben één schedel en de zwarten zagezegd hebben een dubbele schedel (kraakbeen) en die kunnen dus goed tegen de hitte."

Naar Congo ben ik vertrokken vanuit Melsbroek in 1954. Ik tekende een contract voor drie jaar en werd aangenomen om te werken in Thysville. Van Melsbroek ging het naar Leopoldstad, daar stond een blanke en naast hem een zwarte die een plakkaat hield met OTRACO erop. Ik ging dus op die man af en vroeg: "Pardon monsieur, vous êtes notre...", "Spreek maar Vlaams". De blanke was iemand uit Gistel. Meestal werd er Frans in de Congo gesproken. De eerste overnachting was in een "maison de passage", dit was een heerlijk kot, trapjes op, die trapjes waren vooral tegen het ongedierte en de slangen. Ik had later ook op een bepaald moment een slang in mijn kamer en riep naar mijn boy Simon (iedereen had een "boy"), maar die was banger dan ik. Ik heb toen mijn bezem genomen en die slang naar buiten geduwd.

Op de luchthaven en later in het vliegtuig had ik iemand ontmoet die ook naar OTRACO moest en na mijn aankomst in Thysville zag ik die man terug. Ik heb hem aangespro-

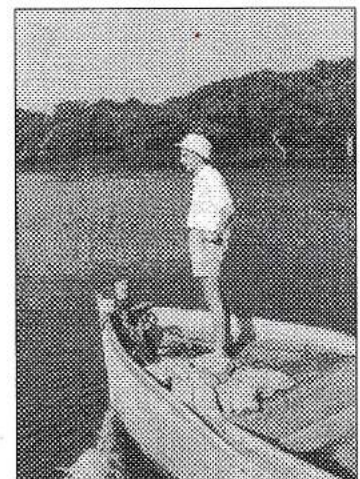
ken, het was een zekere Martin Reniers, hij kwam uit de omgeving van Leuven. Hij was ingenieur en kreeg een woning die veel beter was dan de andere verblijven. In de refter zaten we naast elkaar en hij bezocht me later in mijn "celibatairwoning". Dit was een arm geval, beneden sliepen de zwarten en trapjes op was zagezegd voor de blanken. De blanken die hun vrouw meehadden kregen een mooi huis met natuurlijk ook een boy. Martin zei: "Je zit hier maar heerlijk, kom mij maar eens bezoeken!", hij was ook celibatair, maar had als ingenieur een behoorlijke woning. Toen stelde hij me voor dat ik bij hem zou komen wonen en met hem elk de helft van de kosten delen. Dan hadden we ook maar één boy nodig.

In OTRACO hadden we 's middags twee uur pauze wegens de grote hitte. Voor ontspanning was er op bepaalde dagen een filmvoorstelling, maar het waren heel oude films die ze afdraaiden en dit interesseerde me niet. Ik zat liever thuis om brieven te schrijven, te lezen of om naar de radio te luisteren, dit was daar één van mijn eerste aankopen: een radio.

Ik herinner me nog heel goed dat één van de eerste uitzendingen die ik hoorde het eerste internationaal songfestival was.

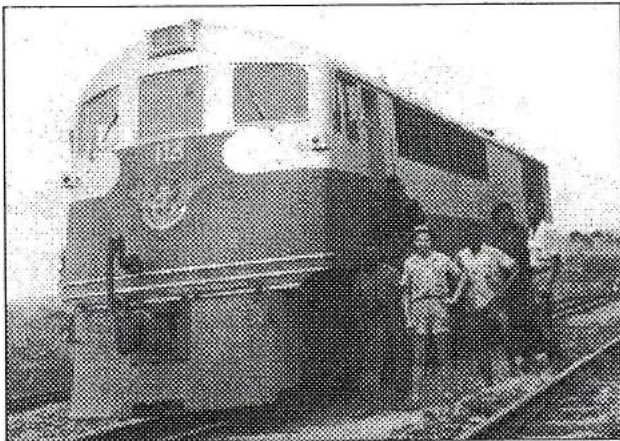
Op het laatst was er onrust te voelen in de Congo. De grote bazen van de twee syndicaten, de katholieke en

de socialistische, hadden de zwarte aangespoord: gelijk loon voor gelijk werk! Maar dit was natuurlijk niet mogelijk, want de zwarten hadden een heel andere, minderwaardige opleiding. De zwarten zeiden: "Mondele (blanke), hoe zal dat gaan als we zoveel verdienen, zullen wij dan ook een blanke vrouw kunnen kopen?"

Ik was wel ingeënt tegen malaria, maar werd toch ziek. In Stanleystad waren er bepaalde vissers op de Congostroom met speciale netten, heel beroemd en die wilde ik zien. Op de boot heb ik malaria gekregen, maar werd gelukkig door een pater goed verzorgd.

Na drie jaar mocht ik terug naar België, maar er waren twee maanden bijgekomen, omdat niet tijdig genoeg aflossing voor mij gekomen was. Dus vroegen ze mij om twee maanden bij te tekenen zodat ik mijn opvolger nog zou kunnen aanleren.

Ik kreeg drie maanden congé, en wanneer men in Brussel nog eens voor drie jaar tekende verlengde zich het congé met nog eens drie maanden, maar ik had intussen mijn toekomstige vrouw leren kennen en had altijd het doel, moest ik later kinderen hebben, ze hier in België een opvoeding te geven en ze hier naar school te laten gaan. In België had ik voordien bij de Wagon-Lits gewerkt, die namen weer contact op met mij of ik mij weer wilde presenteren. "Ah, Roland, en hoe is 't met u? Wat denk je, zou je niet weer hier komen?", "Ah, mijnheer Gunst, 't is een groot verschil tussen werken hier in België en in de Congo.", "Jaja, maar voor u hebben we een goeie job hier, de

meester gaat binnen een paar maanden met pensioen, zou je met bijscholing zijn job willen aannemen? Met bijleren zou je wel zijn job kunnen overnemen, in het bijzonder de elektriciteit." Ik heb dit toen overwogen, ik vrijde toen met mijn vrouw Simone. We zijn getrouwd in 1958, het jaar van de expo. We hebben twee kinderen, een jongen en een meisje. De jongen woont in Oostende, het meisje in Varsenare, we hebben ook twee kleinkinderen, twaalf en veertien jaar. Toen ben ik begonnen bij de Wagon-Lits als ploegbaas. Ik heb toen ook stage moeten doen in Parijs bij de Wagon-Lits, daar was de hoofdatelier, in St.-Denis, vlakbij Parijs. Er waren twee compagnies: Compagnie du Nord en Compagnie du Sud. Voor de nieuwe rijtuigen die de Wagon-Lits aanschafte kregen we les van diegenen die die rijtuigen gemaakt hadden en dit in het bijzonder voor de elektrische installaties. Bij de Wagon-Lits ben ik gebleven tot 1978.

Uit mijn tijd in de Congo en bij de Wagon-Lits heb ik van alle twee schone souvenirs. Maar de Congo was toch mijn schoonste tijd.

GENIET MET AZURIET!

Reisbureau voor alle touroperators,
vlieg-, trein-, bootticketten.

*Waar service en dienstbaarheid
geen ijdel woord is!*

Torhoutsesteenweg 449
Hoek Kastanjelaan
8400 Oostende
Tel. 059 51 49 51

Openingsuren

*Maandag, dinsdag, woensdag, donderdag en
vrijdag: 9 tot 12 en 14 tot 18 uur.*

Zaterdag: 9.30 tot 12 uur.

Vanaf 1609 wordt het inundatiegebied rond Oostende ingedijkt. Nieuwe polders ontstaan. Sommige worden, soms voorlopig, als spoelpolders gebruikt om de verzanding tegen te gaan. Stormvloedten teisterden regelmatig de stadswallen en dijken, en vergen gedurig herstellingen en onderhoud. Door "de vloeijing" en krijgsverrichtingen verdwijnt het gehucht Blutzyde en de verspreide bewoning langs de vroegere Keignaertweg, Dijkweg, Heerweg e.a. en wordt de NO-grens met Bredene de oostzijde van de Geule, waardoor het "grondgebied" uitgebreid wordt. Ten zuid-oosten wordt de vroegere Oostendse Watergang een zijtak van de Geule, verder Ste. Catharinakreek genoemd (naar de verdwenen parochie Ste. Catharina).

Praktisch alle verbindingswegen te land zijn verdwenen of afgesneden, ondermeer oostwaarts, vroeger in het verlengde van de Langestraat ongeveer via de Oostdijk en duinenweg naar Bredene, of langs de Zuiddijkweg.

Tot in de 19de eeuw zal het vervoer vooral langs het water gebeuren. Reeds vóór het beleg was er een overzet (pontonschuit) naar de oosteroever, aan de "oostpoort" of "Poort na Brugghe" vóór de "Visserskreek" (waarvan restant slechts verdween in 1971-74).

Langs de Geule of "Creecke van de haven van Oostende" zal de nieuwe haven uitgebouwd worden.

Eens het overstromingsgebied maximale breedte had bereikt, verlegde het strand zich langs de boorden landinwaarts. Aan de oostkant ontstaat een rij duinen zodat er zich een beschutte en "bewoonbare" plaats vormde "in het houxken genaemt Lissemore" dat echter lang te kampen had met stormvloedten en zandverstuivingen en dikwijls "herverkaveling" vereiste. Door het aanleggen van

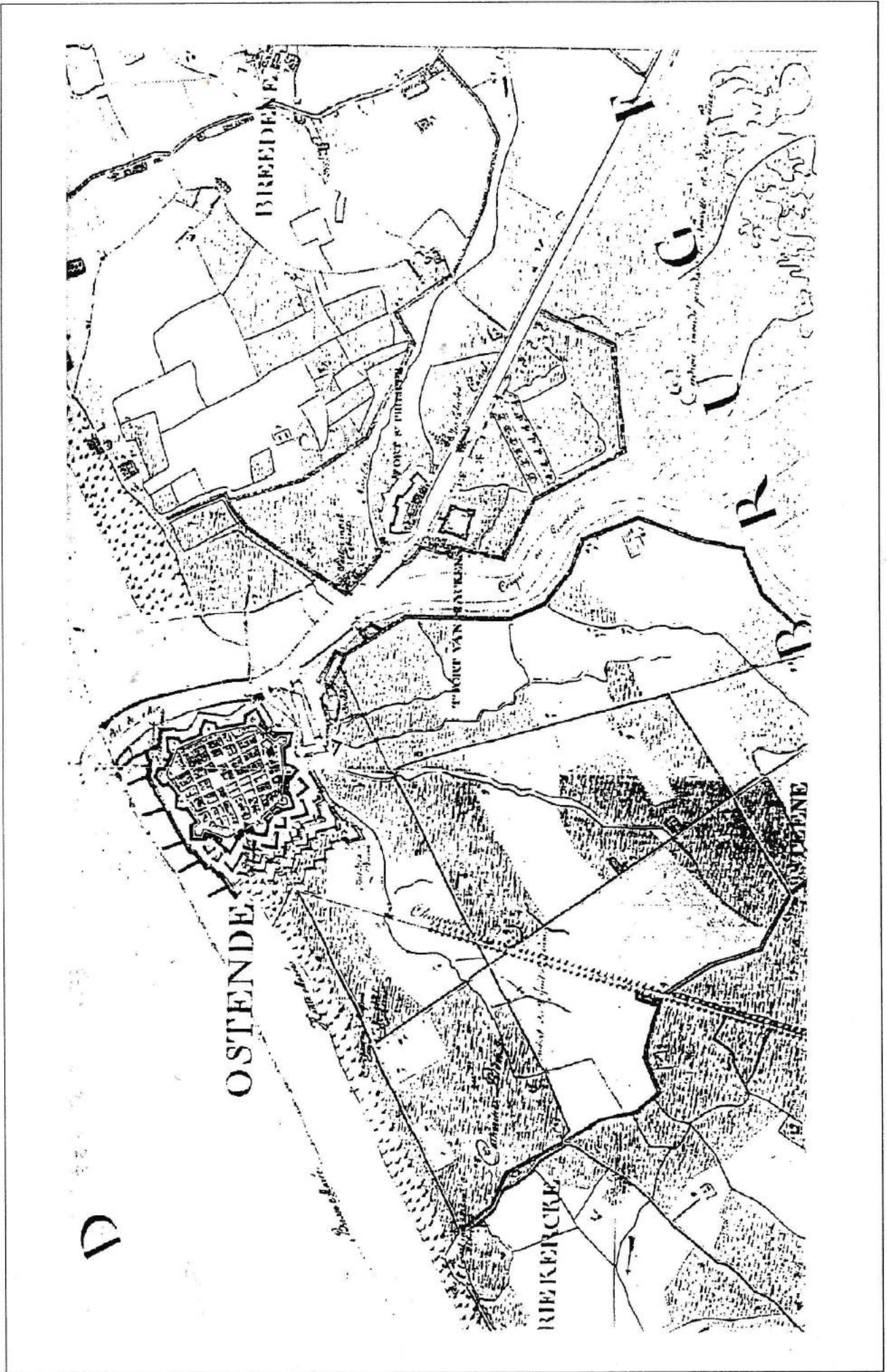
de vaart Brugge-Oostende (1613-22) en vnl. het uitdiepen en verbreden (1664), en bouwen van een Sluizencomplex te Sas-Slijkens (ingehuldigd 1676) wordt de havenactiviteit nog meer naar het zuid-oosten verlegd.

De paalstenen die het grondgebied van de stad en omliggende parochies afbakenden, waren onder water en slijk verdwenen. Nauwkeurige nieuwe afmetingen bleken onmogelijk omdat de vroeger op kaart gebrachte grenzen nu te midden grote kreken lagen en grote werken (versterkingen, inpolderingen, kanalen) het landschap omgevormd hadden. Er rezen later dan ook regelmatig geschillen op in verband met eigendom van gronden en jurisdictie over het betwist gebied.

Oostende is omsloten door water, in geval van nood (verdediging) volledig, totaal gericht op en geconditioneerd door de zee. De verplaatsingen en goederentransporten van en naar geschieden bijna uitsluitend te water (de Barge en andere trekschuiten zijn niet alleen 'voor koningen'!). Een echte ZEE-STAD, zoals door BOWENS genoemd in zijn "nauwkeurige beschrijving".

4. VAN KAPERSNEST TOT BLOEIENDE HANDELSHAVEN ONDER DE OOSTENRIJKERS, EEN TWEDE NIEUWE STAD (18DE EEUW)

Oostende is een vestingsstad waarin volgens de politieke veranderingen, allianties en militaire resultaten beurtelings buitenlandse garnizoenen gelegerd zijn. Bij belegeringen wordt de stad enkele malen zwaar beschadigd. Zo bijvoorbeeld na de inname van de stad in 1745 door de troepen van de Franse koning Louis XV, die zelf komt kijken, blijven

de Fransen 3 jaar. De vestingen worden herbouwd volgens de plannen van de Franse architect-strateeg-maarschalk VAUBAN.

Handel, visserij en kaapvaart (vnl. in de 17de eeuw) brengen toch wisselend welvaart. Door het verdrag van Munster gaan de "Spaanse" Nederlanden over naar het Huis van Oostenrijk in 1715, dat heel wat onderneemt ten gunste van Oostende:

- Patenten van handelsvaart op het Verre Oosten en Afrika vanaf 1715.
- De "Oost-Indische Cie" 1722-1731
- Periode van neutraliteitspolitiek met Vrijhaven-regime in 1781.

In 1744 wordt bij octrooi, ondertekend door Keizerin Maria-Theresia, toestemming verleend de opgeslibte Ste. Catharina-schorre in te dijken, waarbij 1800 gemeten (\pm 730 ha) land drooggelegd worden. Er wordt een zeesluis gebouwd (ten zuiden van de huidige Kapellebrug) met een versterking (halve maan) en een dijk langs beide zijden van de Gouwelooszekreek.

In en rond Oostende wordt heel wat industrie opgericht, ondermeer een grote zoutziederij in de stad (1756), een oesterbank (1763) even buiten de stad "omtrent het Sasken van de Groten Dijk over de Ste. Catharinapolder" en aan het kanaal Brugge-Oostende, op Bredens grondgebied, een zaagmolen-complex (langs "Legillonkanaal") vanaf 1752, en nieuwe sluizen in 1758 (nog bestaand in 1997).

De beperktheid van het Oostendse grondgebied in zijn keurslijf van omwallingen blijkt duidelijk uit de "Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden", opge maakt met militaire

doeleinden onder leiding van Graaf de Ferraris in de periode 1771-78 (voor Oostende nà 1776).

De gemeenten rond Oostende dragen een nummer, vermeld bij elk gehucht of alleenstaand huis op haar grondgebied (Stene nr. 9; geen nr. voor Oostende). Nr. 7 voor Bredene gaat tot aan de Oostzijde van de Gistelse Steenweg/huidige Meiboom. Het eerste vlotdok is reeds gebouwd, maar de wallen nog niet ontmanteld. Bedijking van de oesterputten op het Hazegras, vanwaar de Leffingestraat (toen Langestraat genoemd) vertrekt. De weinige gebouwen zijn de eerste buiten de wallen op het pas uitgebreide stadsgebied. Een derde dimensie kan toegevoegd worden door een zicht op Oostende vanuit het oosten (Sas Slijkens) in diezelfde periode.

De scheepvaart en handel floreren, en de uitbreiding van de haven is noodzakelijk. Keizer Jozef II geeft toestemming in de bedding van de vroegere Ste. Catharinakreek een dok te graven, in gebruik 1776. Later (1781-83) worden nog twee dokken aangelegd. Het Bredens gedeelte van de Hazegraspolder wordt genaasd, ondermeer ingevolge het akkoord van 28 oktober 1779.

Frans-Balthasar Solvyns
GEZICHT OP DE STAD OOSTENDE EN
DE HAVEN

In akten voor verpachting van "gewonnen" gronden van de Ste. Catharina-schorre, voor de jaren 1765 tot 1775 wordt nog gesproken van gronden "van de prochiën van Ste. Catharina en Bredene geïnclaveert in den Polder van Ste. Catharina..." (15de tot 18de Hoek = Bredene)

Door de welvaart is er een grote bevolkingsaan-groei, waaronder veel buitenlanders. (Huurprijzen stijgen geweldig. Vele minderbe-deelde inwoners moeten de stad verlaten). Door akte van 9 juli 1781 verleent de keizer toelating de stad uit te breiden naar het zuid-oosten. Er komt een tweede nieuwe stad. De zuidelijke wallen worden afgebroken en gronden verpacht in percelen; poldergronden worden onteigend. Er worden steenwegen en nieuwe straten aangelegd langs beide zijden van de nieuwe dokken. De Hazegraswijk ontstaat.

De uitbreiding van de stad, haveninstallaties en industrie brengen heel wat betwisting over grenzen en eigendommen.

Na vele jaren van moeilijkheden in verband met de grensscheiding tussen de stad en het "College van 's Lands Vrije" werden definitieve landmetingen verricht en werden de grenzen van de stad precies vastgelegd in een overeenkomst, waarvan akte op 28 oktober 1779, bekrachtigd door het Hof te Brussel op 24 februari 1780. Zo wordt bepaald dat (ongeveer) beide zijden van de Geule tot aan het Sas en de monding van de Gauweloze-kreek, Oostends zijn mits een aantal afwijkingen in details. (Volledige tekst in BOWENS)

(Wordt vervolgd)

Uit Sympathie

**N.V. FIRE TECHNICS
S.A.
Brandweermaterieel
Ladderwagens
Ziekenwagens**

**Steenbakkerijstraat, 1
8450 Bredene**

**Tel. 059 / 34 03 40
Fax 059 / 34 03 41**

e-mail: info@firetechnics.be

NASCHRIFT OVERLEVINGSPROEF

Jaak Fonteyne

Bijna 50 jaar later dit vervolgje om het vorige verslag af te sluiten en het van op afstand te bekijken. We hebben thans volop TV en daarin vernemen we bijna dagelijks hoe bijna gans de bevolking van "als een wereld zo groot waar uw vlag stond geplant" jaar in jaar uit moet pogen te overleven. Toen hadden wij in de humaniora geleerd dat er 12 miljoen inwoners waren, nu hoort men cijfers van 40 en zelfs 60 miljoen. Ongeveer een 10 jaar geleden hebben wij een stuk van Oost-Kongo teruggezien, 't was om te wenen als men vergeleek met vroeger, anderszijds trekken de mensen fantastisch hun plan met als lijfspreuk: grondwet artikel 15 "Trek je plan! Débrouilles-toi!"

En nu terug naar onze overlevingsproef. Deze speelde zich af in Katanga, in een gebied van 120 op 30 kilometer waarin geen enkel mens woonde, noch blank noch zwart. Waarschijnlijk een bewijs dat het een zeer arm gebied was met weinig of geen landbouw mogelijkheden.

De bedoeling van dergelijke oefening was een ultieme test der manschappen, bijvoorbeeld leren overleven na een noodlanding in vredes- of oorlogstijd, technieken aanleren, zelfvertrouwen vergroten.

En wij hadden geluk dat het droogseizoen was. Een andere Oostendenaar, wijlen Rudy Cogghe, deed de proef een half jaar eerder, maar toen was het regenseizoen: voortdurend door de kletsnatte matitie, het manshoge gras dat belette om goed op te schieten of om wild te zien. En waardoor het ook noodzakelijk was 's avonds een hutje te bouwen. In het droogseizoen brandt het verdorde gras af door de bliksem of door jagers om het wild op te jagen.

Toen wij de proef deden was het een erepunt per Compagnie om zo weinig mogelijk opgaven te hebben. Van onze tweetalige Staf en steuncompagnie hebben enkele Walen opgegeven, in de Vlaamse compagnie geen enkele! Maar daar stak een geheim achter: de compagniecommandant had beloofd; "Als er geen opgaven zijn bakt mijn vrouw pannenkoeken voor de ganse compagnie!" En natuurlijk was het prijs: mevrouw heeft er mogen bakken voor 80 gezonde jonge magen...

Zelf herinner ik mij dat de uitgedroogde witte boterhammetjes met beste boter op

beter smaakten dan de fijnste taart. De relativiteitstheorie?

Een andere ervaring schiet me nog te binnen: één der laatste dagen ontdekken we een jonge boom met drie vruchten aan. Onze Kongolese gezelschap plukt er één en geeft die aan ons. Het minustukje dat we kunnen proeven is lekker. Van de andere vruchten zegt hij: "apana mesuri" (niet goed). Ik wil dit niet geloven, kom later terug naar die boom die dicht bij onze bivakplaats stond, ik eet er nog één van die niet lekker smaakt en die door mijn maag zeer snel teruggegeven wordt.

Commandant Militis, oud Koreaavrijwilliger, deed de proef drie maal als voorbereiding voor de manschappen, ook eens helemaal alleen 10 dagen in een boom, een oplossing voor piloten die helemaal alleen in zo'n nood-situatie zouden terecht komen.

Na de Kongolese onafhankelijkheid (1960) werd de overlevingsproef vervangen door een tocht op Corsica: van het vliegveld drie dagen klimmen - met de uitrusting - naar het hoogste punt en twee dagen terug afdalen. Tevens oefeningen in Schotland, deelname aan NAVO manoeuvres in Noorwegen en Turkije.

Later zal ik nog een overlevingsproef meemaken: op mijn 27e verjaardag schrijf ik me in, al werkend, aan de universiteit en ook hier, niet zonder moeite, kan ik met de 25% overlevenden de eindmeet bereiken.

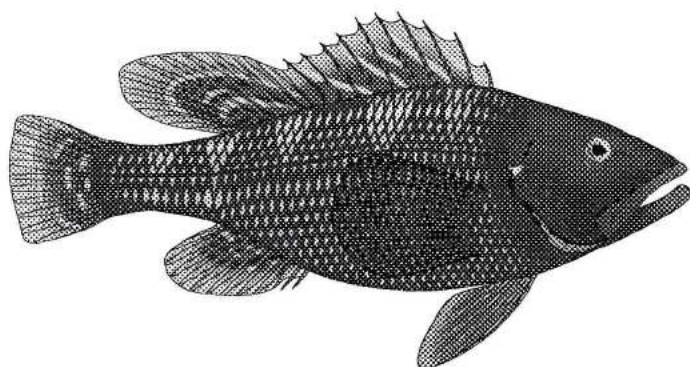
De naam Para-Commando? In 1942 werd in Engeland een Belgische eenheid gesticht die deel uitmaakte van de Britse Commandotroepen, gespecialiseerd in landingen vanuit zee (Zie het monument op de visserskaai van waar de Geallieerde Commando's(1) vertrokken voor de verovering van het eiland Walcheren) en een parachutistengroep. Deze eenheden werden later verder uitgebouwd en samengevoegd met het oog op problemen in Kongo. De namen en tradities, rode of groene muts (bewijs van geslaagd in de testen), de kentekens, bleven behouden. Thans is die eenheid nog verder uitgebouwd met vele gespecialiseerde eenheden zoals genie, medische eenheid, artillerie, pantserwagens.

(1) Er was ook minstens één Oostendenaar bij, wijlen Raf. Burggraave, vorig jaar overleden.

ZEEVIS GROOT- EN KLEINHANDEL

***Van Haudt Patrick -
Van de Wynckel Christa***

Vismijn 107 - 8400 Oostende
Delphin Depuydtstraat 8 - 8470 Gistel
Tel. Vismijn (059) 32 19 95 - Fax (059) 33 19 95
Tel. Privé (059) 27 69 59

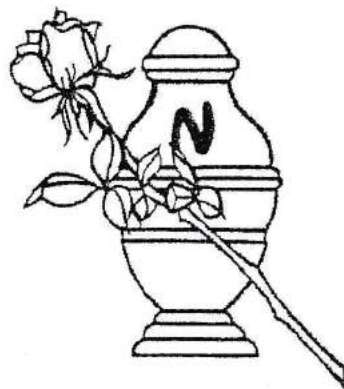
OPENINGSUREN

Maandag - Dinsdag - Woensdag	8 - 16u
Donderdag:	8 - 13u
Vrijdag:	8 - 16u
Zaterdag:	8 - 13u
Zondag:	Sluitingsdag
Op feestdagen open tot de middag	

UITVAARTVERZORGING - FUNERARIUM

Jan Nuytten

Het uitvaartcontract
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059 - 80 15 53

